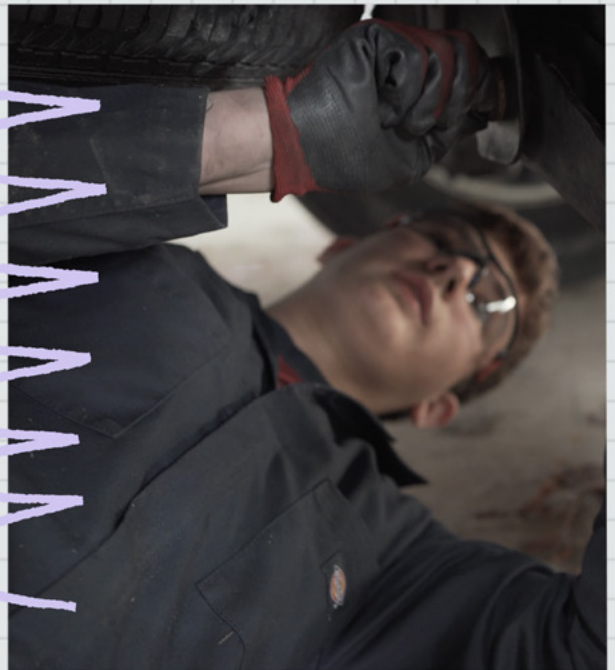

Vejledning i virkeligheden

– fagligt grundlag for uddannelses- og erhvervsvejledning i kommunerne

November 2025

KL

Indhold

Introduktion	3
#1 Vi ser dig og hjælper dig ved at stille spørgsmål	4
#2 Vi bygger bro mellem viden og virkelighed	6
#3 Vi hjælper dig til at tjekke nye fællesskaber ud	8
#4 Vi guider dig gennem krav og regler	10
#5 Vi følger med og griber dig, hvis du har brug for det	12
Hvis du vil vide mere	14

Vejledning i virkeligheden – fagligt grundlag for uddannelses- og erhvervsvejledning i kommunerne

© KL
1. udgave, 1. oplag 2025

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S

+45 3370 3370
kl@kl.dk
kl.dk

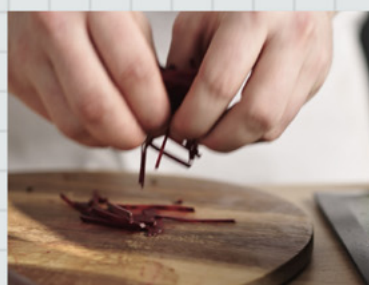
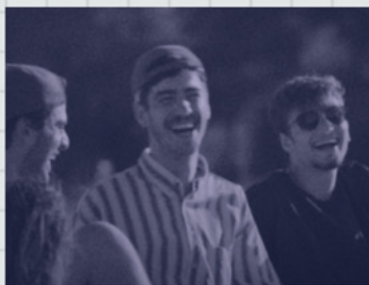
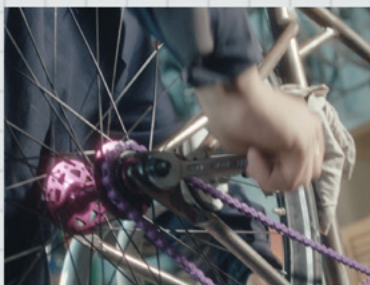
Produktion: Kommuneforlaget A/S
Design: e-Types
Tryk: Jespersen Tryk
Foto: Sehen

Produktionsnr. 831088
ISBN: 978-87-94514-92-7
ISBN: 978-87-94514-93-4-pdf

Link

Læs mere om Vejledning i Virkeligheden her:
kl.dk/vejledningivirkeligheden

Introduktion

I alle kommuner møder børn og unge uddannede vejledere, der kender og er opdaterede på uddannelsessystemet og de nyeste love og regler. Vejlederne netværker med andre fagligheder og er i første linje, når det kommer til arbejdet med at myndiggøre børn og unge – også de mest udsatte.

Dette hæfte er udviklet til jer, der arbejder som uddannelses- og erhvervsvejledere i en kommune. Hæftet udgør det faglige grundlag for guiden *Vejledning i virkeligheden*, der er målrettet børn, unge og forældre og indeholder fem perspektiver på, hvad uddannelses- og erhvervsvejledningen i kommunerne kan tilbyde.

Formålet med hæftet er at vise det faglige grundlag, som de fem perspektiver står på. Og i sidste ende at gøre det vejledningsfaglige ståsted lettere tilgængeligt for folk, der ikke er en del af vejledningsfeltet. I finder eksempler på situationer, der kan kalde på en oversættelse af jeres faglige pointer til fx forældre, kollegaer og andre samarbejdspartnere. Eksemplerne er bud på hvad, der kan lægges vægt på, når en faglig pointe skal begrundes.

Principperne, teorien og eksemplerne i hæftet er skrevet og valgt med ydmyghed i samarbejde med forskere og praktikere. De udgør ikke en udtømmende liste. Så brug dem, som det giver bedst mening i jeres praksis. Ambitionen er, at de kan bidrage til faglig refleksion og dialog i hverdagen i jeres kommune.

God læselyst!

Vi ser dig og hjælper dig ved at stille spørgsmål

Du har sikkert prøvet mange måder at lære på. Måske har du allerede en idé om, hvad du synes er spændende, og hvordan du lærer bedst.

I uddannelses- og erhvervsvejledningen kigger vi fremad sammen med dig. Vi viser dig de muligheder, der findes, når det handler om uddannelse og job. Vi lytter og stiller lidt andre spørgsmål end andre voksne omkring dig, fx lærere eller forældre. På den måde kan du opdage nye veje og få øje på muligheder, du måske ikke selv havde tænkt over.

Principper for praksis:

I uddannelses- og erhvervsvejledningen:

1. Arbejder vi altid for at gøre børn og unge til medskabere af deres egen valgproces
2. Understøtter vi børn og unges nysgerrighed i forhold til uddannelses- og jobmuligheder
3. Er vi nysgerrige og spørgende i mødet med børn og unge
4. Tilrettelægger vi vejledningsaktiviteter, der inspirerer til deltagelse og refleksion
5. Tager vi udgangspunkt i den unges aktuelle livssituation, ressourcer og ønsker.

Forskning og viden bag

Principperne står blandt andet på:

- R. Vance Peavy, tidligere professor emeritus ved University of Victoria, Canada og forfatter til *Konstruktivistisk Vejledning*, 2012
- Karl Tomm, professor i psykiatri ved University of Calgary, kendt for sin systematisering af spørgsmålstyper jf. den systemisk anerkendende tilgang
- Bo Klindt Poulsen, ph.d., lektor og associate professor ved VIA University College Aarhus, og Randi Boelskifte Skovhus, ph.d. og lektor ved VIA University Aarhus. Forfattere til blandt andet: *Kollektiv vejledning – et inspirationshæfte*, 2024
- Carl Rogers, amerikansk psykolog og grundlægger af den humanistiske psykologi, som udfoldes i fx *On personal Power. Inner Strength and its Revolutionary Impact*, 1977.

Nedslag i lovgivning

KUI-loven § 1

Vejledningen skal bidrage til, at valg af uddannelse og erhverv bliver til størst mulig gavn for den enkelte og for samfundet, herunder at alle unge gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Barnets Lov § 5

Understreger barnets ret til at blive hørt og inddraget i beslutninger, der har betydning for deres fremtid.

Eksempler på formidling af vejledningsfaglighed

Nedenstående eksempler er tænkt som inspiration, når I skal forklare faglige pointer til andre uden for vejledningssektoren.

Kollektiv vejledning i grundskolen

I skal forklare kollektiv vejledning, og hvordan I når ud til alle elever i klassen. I kan måske finde inspiration i følgende udsagn:

- Det er essentielt at inddrage eleverne og at få aktiveret deres viden om jobs. Jo mere legende og uformelt rummet kan blive i den første del af udskolingen, jo mere tryk og fri bliver elevernes tankegang.
- I understøtter elevernes refleksioner ved at stille åbne og nysgerrige spørgsmål (jf. Karl Tomms spørgsmålstyper), og hjælper dem til at danne koblinger mellem deres eksisterende viden, erfaringer og mulige jobs i fremtiden (som det præsenteres hos Randi Boelskifte Skovhus i *Vejledning – valg og læring: Unges deltagelse i vejledning*, 2018).
- Når eleverne er aktive og sætter ord på mulige jobs, er det dem, der fortæller jer som vejledere, hvad de synes er interessant, ikke omvendt. Det giver ejerskab og understreger, at deres tanker er rigtige og vigtige.
- I vejledningen opfordrer I eleverne til at finde inspiration til job og uddannelse mange forskellige steder og er helhedstænkende i forhold til, hvad der påvirker de unges valg (jf. R. Vance Peavys teorier om Life Space Mapping).

Individuelle samtaler med en ung, der har afbrudt flere uddannelsesforløb

Gennem individuelle samtaler arbejder I med at bringe den unge i retning af uddannelse. For at begrunde de faglige pointer bag, kan I måske finde inspiration i følgende udsagn:

- Det er vigtigt at få et helhedsbillede af den unges situation og være opmærksom på relationer, erfaringer og oplevelser m.m., der på forskellig vis påvirker den unges valg (jf. den konstruktivistiske vejledningsforståelse hos R. Vance Peavy).
- Den unge skal på banen for at kunne opnå handlekraft i egen situation. I står på et fagligt princip om, at den unge skal være medskabers i sin egen proces.
- At notere eller tegne på et stykke papir sammen med den unge kan fjerne fokus fra den unge som person og kan hjælpe både den unge og jer som vejledere til at skabe mening i den unges aktuelle situation (det gøres fx via metoden mapping, som beskrevet hos R. Vance Peavy).
- Det handler om at stille sig åbent og nysgerrigt til den unges historie og spørge ind til drømme, situation og tidligere skoleerfaringer (her kan bruges fx spørgsmålstyper jf. Karl Tomm).
- Det kan hjælpe den unge på vej mod afklaring af undersøgelse af brobygning, praktik eller en periode med erhvervs erfaring.

Vejledning af en ung i 9. klasse på behandlingsskole

I skal foretage jer til en faglig vurdering af, hvilke uddannelser, der passer til en ung på en behandlingsskole. I kan måske finde inspiration i følgende udsagn, hvis I skal forklare faglige pointer:

- Princippet om at være nysgerrig og tage udgangspunkt i den unges aktuelle livssituation og nødvendigheden af, om muligt, at tale med den unge, inden der drages konklusioner i forhold til potentielle uddannelser.
- I vejleder den unge med afsæt i den unges ressourcer. I tæt dialog og samarbejde med den unge, lægger I sammen en plan, som den unge kan se sig i (fx jf. Carl Rogers og hans teorier om anerkendelse og aktiv lytning).
- Vejledningsprocessen skal understøtte den unge i selv at forklare og forstå sin egen situation – for derved at skabe rum til, at den unge selv danner mening i sin egen situation og fremtid (jf. R. Vance Peavy og den konstruktivistiske forståelse af vejledning).
- Gennem forberedelse og kendskab til den unges historie sikrer I, at den unge ikke skal forklare sig forfra til alle møder. Jeres viden om den unge danner udgangspunkt for jeres metodevalg.

Vi bygger bro mellem viden og virkelighed

Når du er i praktik, besøger en virksomhed eller møder elever på en ungdomsuddannelse, får du en fornemmelse af, hvordan det, du har lært, kan bruges i virkeligheden. Det kan være lettere at forholde sig til noget, du selv har oplevet, end til noget, du har læst eller hørt.

I uddannelses- og erhvervsvejledningen arbejder vi sammen med virksomheder, ungdomsuddannelser og lærere. På den måde kan vi lave forløb, der hjælper dig med at finde ud af, hvad du har lyst til at lære mere om.

Principper for praksis

I uddannelses- og erhvervsvejledningen:

1. Tilrettelægger vi så vidt muligt vejledningsaktiviteter, der tager afsæt i konkrete, praksisnære erfaringer
2. Understøtter vi børn og unge i at se nuanceret på uddannelses- og jobmuligheder, da alle valg rummer både fordele og ulemper
3. Arbejder vi på at lære børn og unge at takle udfordringer på deres vej mod uddannelse og job
4. Præsenterer vi uddannelses- og jobmuligheder ligeværdigt og sektoruafhængigt
5. Er tværprofessionelt samarbejde med virksomheder og uddannelsesinstitutioner en integreret del af vejledningsindsatsen.

Forskning og viden bag

Principperne står blandt andet på:

- Bill Law, tidligere britisk tænker og udvikler af teorier om karrierelæring og vejledning, samt medstifter af National Institute for Careers Education and Counselling (NICEC)
- Peter Plant, cand.pæd. og ph.d. i karriere-, uddannelses- og erhvervsvejledning, og Rita Buhl, tidligere lektor på VIA University College Aarhus, forfattere af bogen *Vejledningsdidaktik*, 2020
- Randi Boelskifte Skovhus, ph.d. og lektor ved VIA University Aarhus, og Rie Thomsen, professor mso i karrierevejledning ved Aarhus Universitet. Forfattere til artiklen *Normkritik og elevers oplevelser af brobygning og uddannelser*, 2023.

Nedslag i lovgivning

KUI-loven § 2

Vejledningen skal være uafhængig af sektor- og institutionsinteresser.

KUI-loven: § 5

Kommunalbestyrelsen udarbejder til brug for vejledningen i 7.-10. klasse en sammenhængende plan for skole- og vejledningsindsatsen relateret til elevernes valg af og overgang til ungdomsuddannelse eller beskæftigelse. Det skal fremgå af planen, for så vidt angår 7.-9. klasse, hvordan skole- og vejledningsindsatsen bygger på den viden og de færdigheder, som eleverne har tilegnet sig i folkeskolens obligatoriske emne uddannelse og job, jf. § 7, stk. 1, nr. 3, og stk. 2, i lov om folkeskolen.

KUI-loven § 10 a

Introduktionskurser i 8. klasse er vejlednings- og undervisningsforløb, der skal bidrage til, at den unge bliver afklaret og motiveret for at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse. Kurserne skal omfatte introduktion til mindst en erhvervsuddannelse eller en erhvervs-gymnasial uddannelse.

KUI-loven § 10 a Stk. 2

Brobygning er vejlednings- og undervisningsforløb i overgangen til ungdomsuddannelserne. Brobygning skal give den unge bedre mulighed for og motivation til at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse samt udvikle den unges faglige og personlige kompetencer.

Eksempler på formidling af vejledningsfaglighed

Nedenstående eksempler er tænkt som inspiration, når I skal forklare faglige pointer til andre uden for vejledningssektoren.

Vejledning om erhvervspraktikkens

formål til forældre i grundskolen

Det at finde en praktikplads kan fylde meget hos forældre til elever i 7. klasse. Når I skal formidle formålet med erhvervspraktik til forældre, kan I måske finde inspiration i følgende udsagn:

- Formålet med erhvervspraktik er ikke afklaring af uddannelsesvalg, men at få oplevelser med, hvad det vil sige at være på en arbejdsplads (jf. fx Bill Law og hans teorier om karrierelæring).
- Erhvervspraktik planlægges sammen med lærerne og integreres med klassens undervisning, så elevernes egne erfaringer fra virkeligheden kan bruges i klassen til at reflektere over forskellige typer jobs og arbejdspladser (refleksioner som disse kan fx også bidrage til elevernes normkritiske dannelse, jf. Skovhus og Thomsen).

- I arbejder ud fra principper om at tilrettelægge forløb, der understøtter børn og unge i at se nuanceret på uddannelses- og jobmuligheder, da alle valg rummer fordele og ulemper (i forlængelse af Skovhus og Thomsen).
- Det kræver træning og tid at lære at træffe et valg. Der, hvor eleverne er nu, skal de være nysgerrige og undersøgende. Senere laver I forløb og indsatser, der er mere afklarende (uddannelsesvalg er en særlig læringsdisciplin jf. Bill Law).
- I arbejder med elevinddragelse, så I blandt andet kan tage højde for de elever, der helst vil afsted sammen med en klassekammerat.
- Erhvervspraktik er én blandt flere aktiviteter, som vejleder og klassens lærer tilrettelægger for gradvist at klæde eleverne på til deres senere valg af en uddannelse (uddannelsesvejledning står på en særlig vejledningsdidaktik, som det ses hos Plant og Buhl).

Vejledning af ung på 17 år med stress, angst og skolevægring

Vejledning og vejledningsaktiviteter kan bidrage til at hjælpe unge med fx skolevægring. Hvis I skal formidle de faglige begrundelser bag, kan I måske finde inspiration i følgende udsagn:

- Al vejledning er frivillig. Vi møder den unge og forældrene anerkendende, dér, hvor de er, og får skabt et trygt rum for vejledning (den anerkendende tilgang møder vi fx hos Carl Rogers).
- Et første og primært mål er, at den unge kommer ud af eget hjem i en kontekst, der ikke minder om skole eller uddannelse, og i sit eget tempo (vejledningsdidaktikken tilpasses den enkeltes situation, jf. Plant og Buhl).
- I vejledningen er der blik for den unges ressourcer (eller Inner Strength, som Carl Rogers formulerer det).
- Positive erfaringer og små sejre kan give den unge motivation og tro på, at den unge kan mere end han/hun selv tror (progression kan understøttes didaktisk, jf. Plant og Buhl, ud fra relevante teorier, her fx Carl Rogers).
- Vejen til uddannelse kan trænes igennem praktik, job eller anden praktisk erfaring, da karrierekompetencer kan trænes i flere arenaer (her står vejledningen fx på Bill Laws karrierelæringsteorier).
- Arbejdet foregår på et princip om tværprofessionelt samarbejde fx med en virksomhed og sagsbehandlerkolleger.

Vi hjælper dig til at tjekke nye fællesskaber ud

Når du hører, hvad dine venner drømmer om, og møder mennesker med forskellige jobs, kan du opdage veje, du måske aldrig selv havde tænkt på. De fællesskaber, vi er en del af, betyder meget for den viden, vi tilegner os.

Det er gennem de mennesker, du møder, at du kan opdage nye muligheder. Du kan finde inspiration i alt fra fritidsaktiviteter til fritidsjobs. Og vi giver dig mulighed for at tjekke andre fællesskaber ud i erhvervspraktik, intro-, brobygnings- eller vejledningsforløb.

Principper for praksis

I uddannelses- og erhvervsvejledningen:

1. Tilrettelægger vi vejledningsaktiviteter både kollektivt, i grupper og individuelt – med afsæt i vores faglighed og lovgivningen
2. Tilrettelægger vi vejledningsaktiviteter ud fra faglig viden om læring og progression – ingen skal lære alt på en gang, men bid for bid og bygge ovenpå det de allerede ved
3. Arbejder vi bevidst med at skabe rum for læring, hvor alle kan være trygge og lære med og af hinanden
4. Er vi bevidste om, at relationer til børn og unge er afgørende for at skabe et trygt rum for vejledning og læring, både når det er kollektiv-, gruppe- og individuel vejledning
5. Er vi bevidste om betydningen af at høre til et fællesskab.

Forskning og viden bag

Principperne står blandt andet på:

- Mark Savickas, ph.d. i Guidance and Counselling på Kent State University, United States. Han er blandt andet grundlægger af Career Construction Theory of Vocational Behaviour
- Bill Law, britisk teoretiker, der blandt andet er kendt for Community Interaction Theory
- Rie Thomsen, professor mso i karrierevejledning, Randi Boelskifte Skovhus, ph.d. og lektor VIA University College og Rita Buhl, tidligere lektor på VIA University College. Forfattere til *At vejlede i fællesskaber og grupper*, 2013
- Inger-Lise Petersen, associate professor på University College Copenhagen og forfatter til bogen *Eksistentiel Vejledning*, 2020.

Nedslag i lovgivning

KUI-loven § 5, stk. 3

Kommunens plan for vejledningsindsatsen i 8. og 9. klasse skal indeholde oplysninger om de kollektive vejledningsaktiviteter, der udbydes.

Folkeskolens fagmål: "Uddannelse og job"

Eleverne skal lære at træffe valg og reflektere over egne interesser og muligheder – dette kan ske både individuelt og i fællesskab.

Eksempler på formidling af vejledningsfaglighed

Nedenstående eksempler er tænkt som inspiration, når du skal forklare faglige pointer til andre uden for vejledningssektoren.

Gruppevejledningsforløb i grundskolen

I skal tilrettelægge et gruppevejledningsforløb for elever, der skal have en målrettet vejledningsindsats. I kan måske finde inspiration i følgende udsagn, hvis I fagligt skal begrunde hvorfor:

- Eleverne kan lære af hinanden og opleve, at det er helt almindeligt at "bokse" med ting.
- Eleverne kan potentielt inspirere og motivere hinanden.
- Eleverne kan gennem gruppevejledningsforløb, i dette skole regi, få positive erfaringer, som de kan bruge på et senere tidspunkt, fx i overgangen til en ungdomsuddannelse, hvor et nyt fællesskab venter.
- Uddannelsesvalg handler i høj grad også om at tilegne sig meningsfulde livsstrategier og blive klar til at overkomme de udfordringer, man møder på uddannelsen (vejledningen vedrører dermed eksistentielle spørgsmål, som det præsenteres hos fx Inger-Lise Petersen).

Uddannelsesvejledning i kommunal specialklasse på 10. årgang

I skal vejlede unge, der skal finde et studie, der opfylder de unges interesser og behov. Hvis I skal forklare de faglige pointer til andre, kan I måske finde inspiration i følgende udsagn:

- Vejledning tager afsæt der, hvor den unge befinder sig kognitivt og socialt (her henvises fx til Savickas' begreb karrierestadier).
- I arbejder ud fra principper om, at alle elever skal spørges ind til hvilket liv, de ønsker at leve, uanset det forventede antal potentielle uddannelsessteder og -tilbud (jf. Savickas kan man fx tale om at individet udvikler sin egen livsfortælling).

- I står på principper om, at læring skal foregå bid for bid i forhold til, hvad der er vigtigst. Det kan være behov for transporttræning, særlige interesser eller fx deltagelse i sociale sammenhænge (mange teorier og metoder er således i spil samtidig, fx Bill Laws forståelse af karrierelæring og Savickas' adaptabilitetsdimensioner).
- Hvis muligt, prioriteres praktik for den unge, da de praktiske erfaringer gør det tydeligere, hvad den unge kan og vil (jf. Bill Laws betegnelse af "at opdage" som grundlæggende færdighed i forbindelse med karrierelæring).
- Uddannelses tilbud kan ikke reduceres til et spørgsmål om interesser eller erfaring med en given form for pædagogik. Det er også et spørgsmål om at skulle passe ind i en given ramme (fx skolens størrelse, opdeling af elever, antallet af elever m.m.) og et givent fællesskab. Og det skal helst afprøves (fx Bill Law og hans community interaction theory).

Normkritisk vejledning rettet mod at overkomme fordomme i grundskolen

I skal arbejde med fordomme om uddannelser i kollektiv vejledning. I kan måske finde inspiration i følgende udsagn til at begrunde fagligt hvorfor:

- Som uddannelsesvejleder tager I ansvar for at skabe trygge rammer, hvor eleverne kan undersøge interesser, usikkerheder og forventninger til, hvad andre på samme alder tænker (jf. fx Rie Thomsen, Randi Boelskifte Skovhus og Rita Buhls teorier om fællesskabet som ramme for læring og vejledning).
- Brug af fx rollemodeller i undervisningen (peer to peer) giver mulighed for at informere eleverne på en måde, de lettere kan spejle sig i (jf. blandt andet Bill Laws fremhævelse af fællesskabers betydning for valgprocesser).
- Brug af rollemodeller kan give indblik i en anden kultur og bidrage til at skitserer et liv i et andet og anderledes fællesskab end det, eleverne kender til.
- Vejledningsaktiviteterne foregår ud fra princippet om, at læring skal foregå bid for bid (vejlederen tilrettelægger vejledningen didaktisk ud fra den aktuelle vejledningssituation jf. Plant og Buhl).
- Der skabes rum for, at eleverne kan drøfte syn på og tanker om uddannelserne frit, uden at nogen føler sig forkert. Hvis der bliver behov for det, træder de voksne til med facilitering af samtalen (her kan der refereres til Thomsen og Skovhus og deres artikel om vejlederes betydning for elevers dannelse af normer).
- Eleverne er kompetente og kan sætte ord på fordele og ulemper ved uddannelser – men kan have brug for voksne til at facilitere samtalen og legitimere andre uddannelsesvalg end dem, der er normen (jf. Thomsen og Skovhus).

Vi guider dig gennem krav og regler

#4

Der er mange veje efter grundskolen. Og det kan virke uoverskueligt med adgangskrav, regler og de mange forskellige uddannelsesmuligheder.

Uddannelses- og erhvervsvejledningen er din guide. Vi er eksperter i at oversætte alt det indviklede til noget, der giver mening og overblik. Så du kan se de muligheder, der giver mening for dig.

Det gælder også, hvis du ikke får afsluttet folkeskolens 9. klasse og skal starte på et forberedende uddannelsesstilbud. Eller hvis du har brug for at skifte til noget andet, end det, du er i gang med. Eller hvis du fx har haft en IT-rygsæk i folkeskolen og også har brug for det i din ungdomsuddannelse.

Principper for praksis

I uddannelses- og erhvervsvejledningen:

1. Holder vi os opdaterede på muligheder, krav og regler i uddannelsessystemet
2. Tager vi udgangspunkt i børn og unges egen forståelse af deres situation og muligheder
3. Hjælper vi børn og unge med at stilladsere deres drømme i opnåelige mål – et skridt ad gangen
4. Har vi forståelse for, at valgprocesser kan virke komplekse og uoverskuelige
5. Respekterer vi, at børn og unge afklares i forskellige tempi.

Forskning og viden bag

Principperne står blandt andet på:

- Tristram Hooley, professor of Career Education ved University of Derby, Ronald Sultana, professor of Educational Sociology and Comparative Education ved University of Malta og Rie Thomsen, professor mso ved Aarhus Universitet. *Forfattere til Five signposts to a socially just approach to career guidance*, 2021
- Randi Boelskifte Skovhus, ph.d. afhandling om karrierevejledning: *Vejledning – valg og læring. Unges deltagelse i vejledning*, 2018
- Mette Larsen, cand.scient.soc, Institut for Antropologi, lektor ved Københavns Professionshøjskole og hendes arbejde med børns rettigheder, særligt børn i udsatte positioner og inddragelse af børn i praksis
- Donald Super, amerikansk psykolog, der bidrog til vejledningsfeltet med karriereudviklingsteori, der bygger på blandt andet begreber som livsstadier og "vocational maturity" (erhvervsmæssig modenhed). Forfatter til bogen *The Psychology of careers: An Introduction to Vocational Development*, 1957.

Nedslag i lovgivning

KUI-loven § 10

Kommunalbestyrelsen fastlægger lokale mål og rammer for vejledningen, herunder valg af vejledningsaktiviteter og -metoder.

Eksempler på formidling af vejledningsfaglighed

Nedenstående eksempler er tænkt som inspiration, når I skal forklare faglige pointer til andre uden for vejledningssektoren.

Vejledning i overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse

I skal forklare, hvorfor vejlederne hjælper unge med at sende ansøgning til optagelse.dk, når det er forældrenes ansvar at sende ansøgningen digitalt. I kan måske finde inspiration i nedenstående udsagn:

- I arbejder ud fra principper om, at alle elever skal have mulighed for at søge den uddannelse de ønsker, uanset deres forældres forudsætninger (her kan vejledningen stå på career guidance, som bidrag til at udligne strukturel ulighed og skabe agens hos børn og unge jf. fx Hooley, Sultana og Thomsen).
- En god overgang for en ung, der har brug for hjælpemidler, indebærer at hjælpemidlerne er på plads fra uddannelsens start. Manglende på hjælpemidler har betydning for den unges faglige trivsel og mulighed for at gennemføre uddannelsen.
- Krav og regler kan også være et afsæt for en vejledningssamtale om den unges drømme og de muligheder, der aktuelt er.

Målgruppevurdering til FGU

I skal visitere en ung til den forberedende grunduddannelse (FGU). I kan måske finde inspiration i følgende udsagn, hvis I skal forklare de faglige begrundelser til andre:

- I arbejder ud fra principper om at stilladsere unges drømme ét skridt ad gangen, hvilket kan afføde behov for flere samtaler eller rundvisning på skolen, for at finde ind til, hvad der motiverer den unge (karrierevejledning jf. Skovhus).
- I arbejder med at skabe et rum for refleksion, hvor den unges seneste erfaringer med skolegang kan sættes i spil (den unge er i gang med en livslang proces, hvor valgkompetencer gradvist udvikles, jf. fx Bill Law).
- Det kan kræve tid at gøre den unge til medskabere og sikre, at den unge kan se sig selv i – og forstå – både det, der kommunikeres mundtligt og skriftligt (her kan refereres til retten til sin egen historie, jf. fx Mette Larsens arbejde).

- I arbejder med en opmærksomhed på, hvor den unge er lige nu, så vejledningssamtalen kan tilpasses derefter (et fagligt ståsted her kunne være "vocational maturity" (erhvervsmæssig modenhed), jf. Super).

Vejledning i forhold til folkeskolens §9, stk. 4

I skal forklare en elev i 9. klasse, der tilbydes målrettet skole- og vejledningsindsats, hvad vejledning kan hjælpe med. I kan måske lade jer inspirere af følgende udsagn:

- I tager altid udgangspunkt i den situation, som den unge står i. I er nysgerrige på, hvem den unge er, og hvad den unge tænker (I vælger måske en anerkendende tilgang jf. Carl Rogers, suppleret med fokus på leverum jf. fx Vance Peavy).
- I udviser tillid til og tro på, at der er en grund til, at det er svært for den unge lige nu. Samtidig har I tro på, at det ikke altid behøver at forblive svært, og at der kan findes muligheder, som den unge måske ikke selv har tænkt på (udfoldelsen af vejledning jf. blandt andet Skovhus).
- I arbejder tæt sammen med skolen, fordi I kan noget forskelligt. I er på den måde flere, der vil den unge det bedste.
- I kigger ikke kun på, hvad der sker i skolen, men har også blik for, at den unge har et liv uden for skolen, hvor tingene måske ser anderledes ud.
- Måske I kan blive klogere på, hvad der motiverer den unge ved at kigge et andet sted hen? (en tankegang, der afspejler fx begrebet Leverum fra Vance Peavy).
- Nogle gange kan det være godt at få lidt luftforandring, og der er forskellige muligheder for fx at komme i praktik i skoletiden, hvis den unge ønsker det. Her skal I nok hjælpe med reglerne og papirarbejdet.

Vi følger med og griber dig, hvis du har brug for det

Uddannelses- og erhvervsvejledningen stopper ikke, når du går ud af skolen. Fra du er 15-18 år, kontakter vi i uddannelses- og erhvervsvejledningen dig og dine forældre, hvis du ikke har gennemført en ungdomsuddannelse – eller har et fast job.

Vi slipper dig ikke. Vi lytter til dig og hjælper dig med at finde de rigtige kontakter eller kollegaer i kommunen. Indtil du fylder 25 år, kan du altid vende tilbage, hvis du er i tvivl, hvis noget ændrer sig eller ikke helt går som forventet. For der er brug for alle.

Principper for praksis

I uddannelses- og erhvervsvejledningen:

1. Møder vi børn og unge med ligeværd, tillid og respekt
2. Håndterer vi sager, som vi har kompetencer og mandat til. Hvor det er nødvendigt, inddrager vi relevante fagpersoner i kommunen og oplyser børn, unge og forældre om andre relevante indsatser
3. Hjælper vi børn og unge med at finde vej til andre fagpersoner både i og uden for kommunen
4. Overholder vi tavshedspligten og andre regler om persondata
5. Lukker vi ikke sager – børn og unge med behov for uddannelses- og erhvervsvejledning er altid velkomne.

Forskning og viden bag

Principperne står blandt andet på:

- John D. Krumboltz, tidligere amerikansk professor of education and psychology ved Stanford University. Blandt andet medforfatter til bogen *Luck is No Accident: Making the Most of Happenstance in Your Life and Career*, 2020
- Carl Rogers, amerikansk psykolog og grundlægger af den humanistiske psykologi
- Leif Kongsgaard, ph.d. i velfærdsarbejde og organisatorisk læring og direktør i Væksthuset, der har forsket i faglig refleksiv praksis blandt velfærdsprofessionelle og multiteoretisk praksis.

Nedslag i lovgivning

KUI-loven § 2 j

Kommunalbestyrelsen sørger for, at der sker en koordinering af den samlede ungeindsats i kommunen på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialindsatsen.

KUI-loven § 3, stk. 2-3

Vejledning skal gives til elever i grundskolen og til unge under 25 år, der ikke er i gang med uddannelse eller arbejde.

KUI-loven § 6

Elever i 8.-10. klasse med behov for støtte skal tilbydes en særligt målrettet skole- og vejledningsindsats.

Barnets lov §135

Alle, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

Barnets lov § 133

Fagpersoner har en særlig udvidet underretningspligt til kommunen

Eksempler på formidling af vejledningsfaglighed

Nedenstående eksempler er tænkt som inspiration, når du skal forklare faglige pointer til andre uden for vejledningssektoren.

Vejledning af ung over 18 år uden ungdomsuddannelse

I skal lave et forløb til en ung på 23 år, der har flere afbrudte ungdomsuddannelser og kortvarige ufaglærte jobs bag sig. Den unge har sagt ja til at starte på FGU, men føler sig ikke helt klar. Når I vender forløbet med en kollega (fx sagsbehandleren) kan I måske lade jer inspirere af følgende:

- I har fokus på relationen frem for løsningen (empatisk lytning er en metode til at understøtte selvforståelse og tillid og skabe forandring jf. fx Carl Rogers).
- I møder børn og unge med ligeværd, tillid og respekt.
- Tid er en afgørende faktor – så den unge får mulighed for at afprøve forskellige brancher og gøre sig nye erfaringer og refleksioner (uddannelsesvalget ansues som en lærings- og udviklingsproces jf. fx Krumboltz).
- Unge har mulighed for vejledning, til de bliver 25 år.

Opsøgende vejledning

I tilrettelægger en opsøgende vejledningsindsats som led i at sikre, at alle unge over 18 år er i uddannelse eller job. I skal forklare, hvorfor I skal opsøge unge, der ikke selv er opsøgende. I kan måske finde inspiration i følgende udsagn:

- Jeres opgave er at tilbyde en vejledningssamtale – men det er frivilligt og et tilbud til den unge om at deltage. Den unge kan altid kontakte uddannelsesvejledningen igen, hvis situationen ændrer sig.
- I tager udgangspunkt i den situation, som den unge står i. I møder den unge anerkendende og nysgerrigt og med en tillid til, at der er en årsag til det, hvis den unge ikke er i uddannelse (alle unge indeholder ressourcer og skal mødes med den forventning, som fx Carl Rogers siger).
- Vejledning er også et spørgsmål om timing. Nogle gange får I kontakt til den unge, når vedkommende er klar til at modtage vejledning. Andre gange er den unge ikke klar. Det, at I kontakter den unge, kan måske sætte refleksioner i gang om fremtiden (og give anledning til at arbejde med planlagte tilfældigheder jf. Krumboltz).
- Hvis den unge er klar til det, kan vejledningen tilbyde et rum til at gøre sig nye læringserfaringer, få nye perspektiver på uddannelses- og jobmuligheder eller på at håndtere uforudsigelige hændelser og muligheder (jf. fx Krumboltz' teorier om læringsprocesser).
- I kan ofte hjælpe med kontakt til andre kollegaer/ fagligheder i kommunen.

Faglig forklaring til en forælder til en ung, der har afbrudt sit forløb

I uddannelsesvejledningen kan I fx blive ringet op af en forælder til en 19-årig, der har afbrudt en ungdomsuddannelse. I samtalen med forælderen kan I måske finde inspiration i følgende udsagn:

- Ifølge lovgivningen kan I ikke drøfte en ung over 18 år med andre, heller ikke forældre, og derudover vil I som vejledere altid bestræbe dig på, at den unge er til stede og med i vejledningen, da det er den unges liv og deres valg.
- Når I taler med den unge, kan I sammen finde ud af, om den unge har behov for informationer om uddannelsesmuligheder, krav og regler eller for at reflektere over egne erfaringer og drømme og få et sprog for disse (her står vejledning på læringsteorier koblet til uddannelsesvalget af både Law og Krumboltz).
- Hvis det viser sig, at den unge er uafklaret, har I mulighed for at tilrettelægge et forløb, der kan hjælpe den unge med at afsøge nye muligheder.

Hvis du vil vide mere

Litteraturliste

Hooley, Tristram, Sultana, Ronald og Thomsen, Rie,
Five signposts to a socially just approach to career guidance, 2021

Kongsgaard, Leif, *Multiteoretisk praksis i socialt arbejde*, 2014

Krumboltz, John D. og Levin, Al, *Luck is No Accident: Making the Most of Happenstance in Your Life and Career*, 2004

Larsen, Mette, se publikationer:
[Mette Larsen – Københavns Professionshøjskole](#)

Law, Bill, *Building on what we know: Community-interaction: and its importance for contemporary careers-work*. The Career Learning Network, 2009

Peavy, R. Vance, *Konstruktivistisk vejledning*, 2012

Petersen, Inger-Lise, *Eksistentiel vejledning*, 2020

Plant, Peter og Buhl, Rita, *Vejledningsdidaktik*, 2020

Poulsen, Bo Klindt og Skovhus, Randi Boelskifte,
Kollektiv vejledning – et inspirationshæfte, 2024

Rogers, Carl, *On personal Power. Inner Strength and its Revolutionary Impact*, 1977

Savickas, Mark, *Career Counseling*, 2018

Skovhus, Randi Boelskifte,
Vejledning – valg og læring: Unges deltagelse i vejledning, 2018

Skovhus, Randi Boelskifte og Thomsen, Rie, *Normkritik og elevers oplevelser af brobygning og uddannelser*, 2023

Super, Donald E., *The Psychology of careers: An introduction to Vocational Development*, 1957 (oprindeligt)

Tomm, K., *Er hensigten at stille lineære, cirkulære, strategiske eller refleksive spørgsmål*, 1992, Forum, (4)

Thomsen, Rie, Skovhus, Randi Boelskifte og Buhl, Rita, *At vejlede i fællesskaber og grupper*, 2013

Link

Læs mere om Vejledning i Virkeligheden her:
kl.dk/vejledningivirkeligheden

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S

+45 3370 3370
kl@kl.dk
www.kl.dk

Produktionsnr. 831088
ISBN: 978-87-94514-92-7
ISBN: 978-87-94514-93-4-pdf

